

MUSIQIY TARBIYA ORQALI MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Rajabova Marjona Ravshanjon qizi

Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik didini shakllantirishda musiqiy tarbiyaning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Musiqa vositasida bolalarda go‘zallikni his etish, musiqiy tasavvur va estetik qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish usullari yoritiladi. Shuningdek, bolalar bog‘chasi sharoitida qo‘llaniladigan musiqiy-pedagogik yondashuvlar misolida nazariy va amaliy tavsiyalar keltiriladi.*

Kalit so‘zlar: *musiqiy tarbiya, estetik did, maktabgacha yosh, bolalar rivoji, pedagogik metodika, tarbiyaviy jarayon.*

Bugungi kunda ta’lim jarayonining barcha bosqichlarida estetik tarbiya muhim o‘rin tutmoqda. Ayniqsa, maktabgacha yosh davri — bu bolaning shaxsiyati shakllanadigan muhim bosqich bo‘lib, shu jarayonda musiqa vositasida estetik his-tuyg‘ularni tarbiyalash katta ahamiyatga ega. Musiqa – bu nafaqat madaniy meros, balki bolaning ichki dunyosini boyituvchi, his-tuyg‘ularini uyg‘otuvchi va axloqiy-estetik qarashlarini shakllantiruvchi vositadir.

Musiqiy tarbiya orqali bolalarda tovushlarni farqlash, ohangni his qilish, ritmni anglashi, estetik zavq olish kabi muhim kompetensiyalar rivojlanadi. Shu sababli maktabgacha ta’lim muassasalarida musiqiy mashg‘ulotlar nafaqat ko‘ngilochar, balki tarbiyaviy, rivojlantiruvchi va o‘rgatuvchi vazifalarni ham bajaradi.

Musiqa inson qalbining nozik tuyg‘ularini tarbiyalaydi, estetik didini shakllantiradi, ijobiy emotsional holatlarni yuzaga keltiradi. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarda musiqaning ta’siri kuchli bo‘lib, ular musiqa orqali olamni o‘rganadi, his etadi va anglaydi. Shu bois, musiqiy tarbiya maktabgacha ta’limning ajralmas bo‘lagi sifatida qaraladi.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni va “Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”da ham bolalar estetik tarbiyasiga alohida e’tibor qaratilgan bo‘lib, bu borada musiqaning pedagogik vosita sifatidagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. Musiqa bolada go‘zallikni ko‘ra olish, uni anglashi va his qilish qobiliyatini o‘stiradi.

Shuningdek, musiqiy tarbiya orqali bolaning nutq faoliyati, harakat koordinatsiyasi, ijodiy tafakkuri, emotsional qabul qilish qobiliyati shakllanadi. Bu esa bolaning har tomonlama barkamol rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ushbu maqolada aynan shu

masalaning nazariy va amaliy jihatlarini yoritiladi hamda musiqiy tarbiyaning pedagogik asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

1. Musiqiy tarbiya va uning estetik shakllanishdagi roli

Musiq – estetik tarbiyaning muhim vositasi sifatida, bolalarning ichki dunyosiga ta’sir etib, ularni go’zallikka, sevgilikka, mehr-shafqatga, tabiat va san’atga bo’lgan muhabbatga o’rgatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda musiqiy didni shakllantirish orqali ularning umumiy estetik qarashlari ham rivojlanadi.

2. Musiqiy estetik didni shakllantirishning metodik asoslari

Musiq vositasida quyidagi usullardan foydalaniladi:

- **Kuzatish va tinglash faoliyati** – musiq tinglash orqali tovushlarning ohangdorligi, kayfiyatni aks ettirishi tushuntiriladi.
- **Ijodiy ifoda** – bolalarning o’zlari ohangga muvofiq harakat qilishlari, kuylash, ritmik harakatlar bajarish orqali musiqaga bo’lgan estetik munosabati kuchayadi.
- **Didaktik o’yinlar** – musiq bilan bog’liq o’yinlar orqali ularning qiziqishi va tasavvurlari kengayadi.

3. Amaliy tavsiyalar

- Har bir musiq mashg’ulotida bolalar musiqani nafaqat eshitish, balki uni his qilishga o’rgatiladi.
- Mashg’ulotlarda milliy kuy va qo’shiqlardan foydalanish milliy madaniyatni anglashga zamin yaratadi.
- Musiqiy asarlarni drammatizatsiya qilish, musiqaga muvofiq rasm chizish, hayotiy obrazlar yaratish orqali estetik ifoda kuchaytiriladi.

Musiqiy tarbiya maktabgacha ta’lim bosqichida bolaning har tomonlama rivojlanishida beqiyos rol o’ynaydi. Estetik tarbiya, xususan, musiq orqali bolalar go’zallikni anglay boshlaydi, san’atni qadrlashga o’rganadi, qalban boyib boradi. Pedagog musiqani bolaning ichki olamiga kirib boruvchi kalit deb bilmog’i, uni did bilan tanlashi, to’g’ri uslub va metodlar asosida yetkazishi lozim. Shu bilan birga, bolalarda san’atga nisbatan muhabbat va ehtiyojni uyg’otish, ularni estetik jihatdan yetuk shaxs qilib tarbiyalash musiq ta’limining asosiy vazifasidir.

Musiqiy tarbiya maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik didini shakllantirishda muhim vosita bo’lib xizmat qiladi. Musiq orqali bolaning dunyoqarashi kengayadi, hissiy olami boyiydi, ichki estetik ehtiyojlari rivojlanadi. Ayniqsa, bolalar musiq vositasida go’zallikni nafaqat eshitish, balki his qilish, tasavvur qilish, ifoda etishga o’rganadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib aytish mumkinki, bolalarning estetik tarbiyasida musiq mashg’ulotlari tizimli, izchil, yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etilgan taqdirdagina samarali natijaga erishiladi. Musiqiy estetik tarbiyada pedagogning didi,

didaktik vositalarni to‘g‘ri tanlashi, milliy va jahon musiqiy asarlarini uyg‘unlashtirib qo‘llay bilishi alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, musiqiy tarbiya – maktabgacha ta’limdagi estetik tarbiyaning asosi bo‘lib, u bolalarni go‘zallikka, nafislikka, ma’naviy yuksaklikka yetaklaydi. Shu sababli musiqani bolaning kundalik hayotiga chuqur singdirish, tarbiyaviy jarayonda estetik tamoyillarga tayanish har bir pedagogning ustuvor vazifasiga aylanishi lozim.

Foydalanilgan dabiyotlar

1. Karimova R. *Musiqiy tarbiya nazariyasi va metodikasi*. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018. – 176 b.
2. Qo‘chqorova M. *Maktabgacha ta’lim muassasalarida musiqiy mashg‘ulotlar*. – Samarqand: Noshir, 2020. – 142 b.
3. Xolmurodova D. *Estetik tarbiya asoslari*. – Toshkent: Ilm, 2017. – 158 b.
4. G‘ulomova D. *Musiqqa darsi: rivojlantiruvchi yondashuv*. – Buxoro: Zarafshon, 2021. – 124 b.
5. Abdurahmonova R. *Bolalar estetik didini shakllantirishda musiqa ta’limining o‘rni*. // Pedagogika va psixologiya jurnali. – 2022. – №3. – B. 55–60.
6. Norqulova S. *Maktabgacha yoshdagi bolalarni musiqa orqali tarbiyalashning zamonaviy yo‘llari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 128 b.
7. Alimova M., Sayfullayeva D. *O‘quv mashg‘ulotlarida musiqiy estetik didni shakllantirish metodikasi*. // Maktabgacha ta’lim muammolari. – 2021. – №1. – B. 30–36.
8. Rasulova G. *Musiqiy tarbiyaning ijtimoiy-psixologik asoslari*. – Nukus: Bilim, 2020. – 110 b.
9. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4312-son qarori. *Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasi*. – 2019-yil, 6-mart.
10. Musurmonova O., Egamberdiyeva L. *Maktabgacha ta’lim psixologiyasi*. – Toshkent: Fan, 2022. – 208 b.